

transcendent.
Hij komt niet
naar gaat ook
niet slechts
menschen in
een gedul-
den prachtig
ik bedoel: de
SCHIEDENIS
onze nieuwere
van „hybris“
en doodslaan
ten ter hand
en, dat hoog-
ade Gods; en
meerdere leven
art studievak
zo maar met

Tegen Barth
ant zij fasten
in naam der
et gemak van
ema:

chter, evenmin
in het de aan-
geen uitge-
de vlak. De
nog de ontzag-
drume), waar-
nen de grenzen
ijn... niet de
ereld aanraakt.
Jezus door de
dt ze op his
lijk aanschou-

it is met vele
den Christus
het ons be-
orsnijdt", zoo

isch tot Gods
luurzaam; het
ortgaande
inding", zoo

re wereld des
vleesch aan.
ijn een cirkel,
haar niet raakt,
ieuwe wereld."

ijdsnijding,

het parado-

odwendig ge-

agteekens, en

eeuwige wer-

en zoodra ik

tegelijk weer

onnen geeste-

heid is, is ook

worden, niet

ers ben ik de

oordeel; het

en de waar-

nt incognito;

of is Waag-

en in der Ne-

enken, vooral

als vervloekte

het niet, hoog-

s niet (of-of),

ders (en-en).

mensch aan,

noed van het

et geloof.

Barth in zijn

uning, dat hij

over de heilige

etische, eroti-

het vraagstuk

cherp gesteld

den: hij tast

nensch, maar

d aan. Want

i te werpen.

Hij gaat ook

te horizontale

en rekent met

agkracht van

insnijdingen.

Hij met ons

eft Hij liefge-

an snijlijn en

i aangeno-

t, of er tegen

le meetings.

al weet hij

enis; en deze

dsopenbaring

orthos, 2e Aufl.

springt niet over een „doodslinje“ heen, maar breekt den dood in het veld zijner heerschappij; en de leugen en den waan desgelijks. Er is meer dan een weg Gods naar den mensch toe; er is ook een weg Gods met den mensch mee. Barth meent, dat hij het „wonder“ weer stelt; dat het wonder weer redt. Het is niet waar. Evenals hij straks paradoxen bleek te winnen, omdat hij ze, als 't er op aankomt, ongebruikt liet, zoo zeggen we nu: hij redt het wonder uit het huis der schematiserende theologen, omdat hij het er niet gezien heeft. Want als Gods openbaringsweg met ons meegaat, en als wij in ons „platte vlak“ Hem kennen door en naar de openbaring, dan is het gewone een wonder en het wonder het gewone. In zijn alledaagsche werk van „de horizontale“ vlakke kan — Dr de Hartog zei het eens — een putjesschepper medearbeider Gods zijn. Noem den theoloog putjesschepper; maar zeg niet, dat hij zijn beschouwing over God en Gods werk geen plaats aanwijzen mag in zijn horizontale lijn. In beginsel komt dat neer op de loochening van de eenheid van geschiedenis en eeuwigheid in den raad, het besluit, den wil van God.

Barth heeft het over den mensch, die loodrecht van de waarheid doorsneden is. Kuyper heeft — en juist in dagen van worsteling, gelijk hij zelf zei — een preek gehouden over „geworteld“ en „gegrond“.

Dat is een staan, een vastgegreed zijn (niet momenteel, doch duurzaam) in een horizontaal vlak. Doch de planting is van boven; de levenskracht is uit God; en van oogenblik tot oogenblik is er de „almachtige en alomtegenwoordige kracht“ die onderhoudt alle planting Gods.

De paradoxen-wellust, zoo gevoed, is een roof, gepleegd aan de consequente prediking der barmhartigheid Gods. Die barmhartigheid is niet alleen in het object der openbaring, doch ook in feit en wijze van haar mededeeling. Snijpunten zijn van den Grooten Ongeduldige. Maar lijnen zijn getrokken door het groote Geduld van God, die met de menschen optrekt, uit schemer tot volen middag toe; en die profeteert onder Israël door den „Engel zijns aangezichts“; dien Engel, die niet maar flikkeringen geeft van verticale schijnen in den droom, dien Barth tot dag-orde verheffen wil (de Jakobeladder), doch die ook vóór ons heentrekt en zijn openbaring geeft niet alleen vóór, doch ook naar (de bevassing van) den mensch — transcendent en immanent — van oude tijden aan.

K. S.

UIT DE SCHRIFT.

Geene verdoemenis — voor wie?

Rom. 8:1.

II.

Er is geene verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn.

Dat heeft Paulus met klom betoogd.

Maar hij voegt er nog iets bij.

En daarvan mogen we ons wel ernstig rekenschap geven, opdat we niet valscheijl gerust zouden zijn en op een droggrond ons zouden verlaten.

In Christus Jezus te zijn, dat is het ééne noodige, het onmisbare, zullen we kunnen roemen in de verlossing van de verdoemenis.

Maar dan moet de waarheid daarvan ook blijken uit de vrucht.

Die niet naar het vleesch wandelen maar naar den Geest.

Dat is de vrucht van bekeering en heiligmaking.

Er is verschil tusschen in zijn in Christus en wandelen.

In zijn, dat is onze levensgemeenschap.

Wandelen, dat is onze levensopenbaring.

En als we nu in zijn in Christus dan zal ook volgen een wandelen door Zijn Geest.

Want het is onmogelijk, dat wie Christus door een oprecht geloof ingeplant zijn, niet zouden voortbrengen vruchter der dankbaarheid.

Paulus noemt dit in den vorm van een tegenstelling.

Zij, die in Christus zijn, wandelen niet naar het vleesch maar naar den Geest.

Wanneer de apostel vleesch en Geest zoo naast en tegenover elkander stelt, dan verstaat hij onder vleesch onze menselijke natuur, gelijk zij door de zonde wordt beheerscht en door de hegeerlijkheid wordt geleid.

Ons eigen ik, onze eer, onze naam, onze begeerte staat dan in het centrum.

Ons goetdunken is dan richtsnoer en om Gods Naam. Zijn eer, Zijn wil en wet bekommeren we ons dan niet.

Wandelen naar het vleesch is dus een levensopenbaring naar het goetdunken van ons hart.

Terwijl de Geest, de Heilige Geest immers is de verwekker van het nieuwe levensbeginzel, door Wien we leeren wandelen in godsvrucht en heiligheid des levens, gedragen door de bede: Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal?

Nu is het wel van ernstige betekenis, dat Paulus die beide samenvoegt: het in zijn in Christus en het wandelen naar den Geest.

Hoe wordt hier de antinomianische dwaling, die ons zoo licht verstrikt houdt, bij den wortel afgesneden.

Hoe wordt hier ons afgerukt het roemen in genade met den mond, wanneer de vrucht des Geestes wordt gemist.

Wij kennen ze wel, die zoo goed en schijnbaar zoo gezalfd over hun verlossing en hun overbrenging tot Christus kunnen spreken, die van hun in zijn in Christus openlijk getuigen en roemen in hun rechtvaardiging, maar die in het leven zoo schrikkelijk teleurstellen en van een wandelen naar den Geest niet de kenmerken vertoonen.

Paulus stelt hier zeker niet de volmaaktheid als eisch, al grípt hij er in zijn leven naar als ideaal.

En hij weet heel goed, dat juist zij, die begeeren te wandelen naar den Geest, zoo ernstig en blijvend te kampen hebben met het vleesch.

Paulus zelf heeft van zijn levensworsteling — ook een strijd tusschen vleesch en Geest — in Rom. 7 ons verbaald.

En daaruit blijkt wel, dat iemand, die zeggen kan: ik danke God, door Jezus Christus onzen Heere, toch niet boven dien strijd verheven is.

Het geloofsleven is een worsteling. Een luctor et emergo.

Een onderliggen en een worstelend ontkomen.

En die strijd is juist het bewijs, dat wij in Christus Jezus zijn.

Waar de gemeenschap met Christus gelegd is door den Heiligen Geest, wordt deze worsteling tusschen vleesch en Geest geboren.

Wanneer de Geest des Heeren ons levend maakt en ons brengt tot Christus, dan ontbrandt eerst de strijd tegen de wet der zonde en des vleesch, die in onze leden woont.

Daarom mogen wij ons met Paulus' roemtaal niet geruststellen indien wij vreemd zijn aan dezen strijd.

Wij mogen niet van elkander scheiden het in zijn in Christus, en het wandelen naar den Geest, vooral ook hierin uitkomend, dat wij strijden met een goede conscientie tegen de wet des vleesch.

De verdoemenis ligt op ons en de toorn Gods blijft op ons; zoo wij wel zouden roemen in hooge dingen maar deze vrucht der genade zouden missen.

Want zonder heiligmaking zal niemand den Heere zien.

Maar welgelukzalig wie wel slechts met schuchterheid maar toch in oprechtheid belijden mag niets hoogers te willen dan in Christus gevonden te worden en wie daarbij met een goed geweten en afhankelijk van zijn God er naar staat, om aller zonden vijand te zijn en in nieuwigheid des levens te wandelen. Want immers: dezen worden door Gods Geest geleid.

En zoo zijn ze Gods kinderen.

Voor hen is er geene verdoemenis.

J. G. KUNST.

KERKELIJK LEVEN.

Synode-Indrukken.

XXVIII.

Het onbegrijpelijke geval.

Het geval-Ds Van Duin wordt steeds meer een onbegrijpelijk geval.

Het zou niet hebben gebaat, indien hij wederom ter Synode ware verschenen.

Waarschijnlijk zou dat het inzicht slechts hebben vertroebeld.

De beide malen, dat hij vroeger zich ter Synode verantwoordde, geven maar al te zeer reden om dit te vreezen.

Indertijd hebben wij daarvan geen scherpe indrukken gegeven, omdat de Synode met hem in Comité-generaal handelde.

Maar in den brief aan de Synode, die haar niet bereikte en die denzelfden dag door bemiddeling van het Persbureau Vaz Dins aan verschillende bladen, waaronder ook het onze, werd toegezonden, heeft hijzelf daaromtrent een en ander gepubliceerd.

Binnen het kader van die publiciteit wenschen wij ons te houden, wanneer wij hierover eenige nadere indrukken schrijven.

Ds Van Duin heeft volkomen gelijk als hij zegt, dat hij in de vergadering der Synode had uitgesproken, dat hij de vier bekende bijzonderheden uit Gen. 2 en 3 niet aanvaardde als eisch van Gods woord.

Wat de beide Paradijsboomen betreft helde hij er persoonlijk het meest toe over de zintuiglijke waarneembaarheid daarvan aan te nemen, maar wat de slang en haar spreken aangaat neigde hij meer naar den anderen kant.

Dat viel ons, die niet de behandeling van de zaak-Van Duin op de classis Haarlem hadden bijgewoond, koud op het lijf.

Wij hadden niet gedacht, dat hij zoover van huis was.

Wij meenden, dat zijn bezwaar uitsluitend gold de slang en haar spreken.

Een commissie werd benoemd om in meer intiem onderhoud met Ds Van Duin te handelen.

Als resultaat kon deze commissie een verklaring overleggen, welke hoop gaf, dat hij tenminste de beide Paradijsboomen aan de disputabiliteit ont-

trok, ofschoon deze verklaring niet overduidelijk was.

Op zijn verzoek werd Ds Van Duin ongeveer een week later weer ter Synode ontvangen.

Wij mogen op wat daar door hem werd gesproken, hier niet diep ingaan.

Alleen mogen wij als onzen indruk wel mededeelen, dat onze hoop geringer werd.

Dezelfde commissie, aan wie thans Prof. Kuyper werd toegevoegd, werd aangewezen om nogmaals te pogen Ds Van Duin tot andere gedachten te brengen.

Tot groote en blijde verrassing kwam deze na uren saamsprekens met de boodschap terug, dat Ds Van Duin de verklaring had afgelegd, welke aan onze lezers bekend is en welke hierop neerkwam, dat hij voor zich persoonlijk de zintuiglijke waarneembaarheid van de beide Paradijsboomen aanvaardde, deze in zijn ambtelijken arbeid zou leeren „ook als zijnde in dezen de eenige leer der Gereformeerde Kerken“, maar dat hij een bezwaar hield tegen de „letterlijke opvatting“ van de slang en haar spreken, doch „in afwachting van de beslissing der Generale Synode inzake het desbetreffende bezwaar tot op dien tijd alleen de letterlijke opvatting (zou) voordragen.“

De Synode kon tot geen andere slotsom komen dan dat het haar Deputaten gelukt was hem van de onhoudbaarheid van zijn standpunt inzake de Paradijsboomen te overtuigen en dat hij nu in hetzelfde geval verkeerde als Ds van Leeuwen, die ondanks zijn gravamen betreffende de slang en haar spreken, nog steeds in actieven dienst stond.

Gezien deze verandering ten gunste bij Ds Van Duin, besloot de Generale Synode aan de Classis Haarlem te adviseeren de schorsing op te heffen.

De Classis volgde dit advies.

Doch aanstands rezen moeilijkheden.

En men zal er zich over verwonderd hebben, dat dezelfde Classis daarna besloot de effectueering van de opheffing der schorsing uit te stellen totdat de Synode in deze zaak een beslissing zou hebben genomen.

Blijkbaar was de situatie zóó moeilijk geworden, dat men zich door iets, wat op 'leerste gezicht veel van een spitsvondigheid weg heeft, eruit moest redden.

Toen de Deputaten der Generale Synode in publieke Synodale zitting verslag deden van hun handelingen, werd echter het geheimzinnige opgeklard.

Na zijn terugkomst van de Synode had Ds Van Duin aan zijn kerkeraad verklaard, dat hij in geen enkel opzicht veranderd was.

Hij stond er nog precies voor als vroeger.

Men mocht uit zijn schriftelijke verklaring niet lezen, dat hij de „letterlijke opvatting“ van de Paradijsboomen aanvaardde als eisch van Gods Woord, enz.

Met smartelijke verwondering werd dit door de Synode vernomen.

Het standpunt van Ds Van Duin is geheel onbegrijpelijk geworden.

Hij aanvaardt de „letterlijke opvatting“ van de beide Paradijsboomen, maar niet op grond van Gods Woord. Hoe dan? Is de eenige grond voor ons geloof niet de Heilige Schrift?

Hij wil die „letterlijke opvatting“ ook leeren „ook als zijnde in dezen de eenige leer der Gereformeerde Kerken.“ Maar mogen de Gereformeerde Kerken iets leeren, dat niet op Gods Woord gegrond is? Hebben onze Gereformeerde vaders er niet altijd tegen gestreden, dat men iets zou aannemen en leeren, enkel en alleen omdat de kerk het leert? Stemmen wij niet juist met onze belijdenis in, omdat zij op de Schrift is gefundeerd?

Wij zouden deze vragen kunnen vermeerderen.

Het heele geval wordt ons des te duisterder naarmate wij meer pogen het ons in te denken.

Aan de oprechtheid van Ds Van Duin twijfelen wij niet.

Men mag hem niet de bedoeling toedichten, dat hij de Synode om den tuin heeft willen leiden.

Zelfs de feiten weerspreken dat.

Immers zou hij dan niet dadelijk daarop aan zijn kerkeraad te kennen hebben gegeven, dat zijn zienswijze dezelfde was gebleven.

Van een proeve tot verklaring van dit psychologisch raadsel wenschen wij ons te onthouden.

Als één man betroude de Synode het, dat deze zaak zulk een wending genomen had.

Er bleef echter niets anders over voor de Synode dan aan de Classis Haarlem te adviseeren Ds Van Duin opnieuw te schorsen.

Wij hebben met Ds Van Duin te doen.

Het is voor hem een lijdensgeschiedenis.

Maar de Synode kon niet anders.

Dit valt er voor onze kerkelijke vergaderingen uit te leeren, dat het gewenscht is geen verklaringen door den bezwaarde zelf te laten opstellen, maar hem een verklaring ter onderteekening voor te leggen.

Dat geeft den besten waarborg voor goed begripen.

Nog een raadsel.

Wat wij hierboven schreven was voor het vorige nummer bestemd en bleef met enkele andere stukken uit „Kerkelijk Leven“ overstaan.

Wij merken dit op in verband met een brief, welken wij dezer dagen van Ds v. D. ter opname in ons blad ontvingen.

Hoewel, gelijk men weet, onze bus voor ingezonden stukken betreffende dit kerkelijk geding gesloten is, zal niemand het ons euvel duiden, dat wij het zakelijke uit zijn schrijven hier opnemen. Het belangt onze mededeling, dat o.m. ook zijn missive eerst na de sluiting der Synode te Assen is aangekomen.

Daarvan zegt Ds Van Duin: „'t Spijt me, dat op die manier weer versterkt is de fatale indruk, welke bij ons volk gewekt was, n.l. als zou Ds Van Duin feitelijk onmaskerd zijn door het ter Synode ingekomen schrijven van enkele mindere vergaderingen, terwijl Ds Van Duin zelf met zijn verkapt „dwaalleer“ achter de schermen trachtte te blijven“.

Laten we hierop eerst mogen antwoorden.

En dan wilden we voor wat liefs, dat wij Ds Van Duin konden bevrijden van de idee, welke hem blijkbaar als met vangarmen omklemt, als zou er bij ons volk een fatale indruk omtrent hem bestaan.

Welk een verruiming zou het hem geven, indien hij zich van deze idee eens kon losmaken.

Want heusch, zó als hij meent, denkt ons volk niet over hem.

Het ziet in hem niet iemand, die „achter de schermen“ tracht te blijven.

Het beschouwt hem volstrekt niet als één, die tot slimmigheden de toevlucht neemt en achterbaks werkt.

Zoo er al enkelen mochten zijn, die zoo oordeelen, hebben wij hen toch niet ontmoet.

En die enkelen, indien ze bestaan, maken „ons volk“ nog niet uit.

Wij kunnen hem ook verzekeren, dat de Synode allerminst zulk een „fatale indruk“ van hem had en voor niets ter wereld dien bij anderen zou willen wekken.

Wat onszelf aangaat, hij heeft onze opinie in het bovenstaande, dat vóór de ontvangst van zijn brief al gedrukt stond, kunnen lezen.

Verklaren kunnen wij zijn houding niet.

Maar liever blijven wij bij dit onverklaarbare staan, dan dat wij te hulp zouden roepen een verklaring, welke zijn eerlijkheid en oprechtheid aantast.

Misschien vangt Ds Van Duin wel eens stemmen op of wordt hem soms iets overgebracht, welke hem in den waan brengen als zou er zulk een ongunstig oordeel over hem bestaan.

Doch dan zouden we hem willen raden: luistert daarnaar toch niet, gij zoudt daardoor in den waan gaan leven, die het inzicht in de werkelijkheid vertroebelt, gij zoudt zelf uw moeilijkheden buitengemeen verzwaren.

Nu ter zake.

Ds Van Duin verklaart: „Daags vóór dat de Generale Synode te Assen voor de laatste maal saamkwam, verzond ik van het hoofdkantoor te Amsterdam om 11 uur v.m. een aangeteekend stuk van denzelfden inhoud als er op mijn verzoek Vrijdagsavonds daarna in enkele dagbladen verscheen. In de Christelijke weekbladpers wilde men het blijkbaar niet opnemen. Wat de oorzaak is, dat het eerst na den Vrijdagmiddag binnenkwam na Dinsdagmorgens te zijn verzonden, schuilt voor mij in het duister“.

Eerst iets over de zinsnede: „In de Christelijke weekbladpers wilde men het blijkbaar niet opnemen“.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Gisbertus Voetius.

VI. Naar Heusden.

Wij hebben reeds vermeld, dat een groot aantal leden der kerk van Heusden in April 1615 een verzoek tot den kerkeraad richtte, om in de vacature van den tweeden predikant te voorzien door Voetius te beroepen. 't Zou te lang vallen hier te verhalen al wat de oudste predikant, Greivius, deed om te verhinderen dat hun wensch werd vervuld. Twee jaar verliepen, waarin hij bovendien steeds meer en meer zijn remonstrantische gevoelens openbaarde; en zoo ontstond een toestand, waaronder de gemeente zeer leed. Eindelijk nam de kerkeraad het besluit, opdat men niet voortdurend van eene prediking in gereformeerden geest zou verstoken blijven, een tweetal ringbroeders uit te noodigen, om in de week „aparte predicationen“ te houden. Het spreekt van zelf, dat de keus op Voetius viel; naast hem vroeg men zijn vriend en geestverwant, den predikant van het naburige Hedikhuisen, Johannes van der Rosieren. Op Donderdag den 4den Mei 1617 opende Voetius de reeks dezer weekbeurten met eene predikatie over Filipp. 1:29. Veertien dagen later deelde de kerkeraad hem mede, dat het de bedoeling was, thans het beroep op hem voortgang te doen hebben. Onmiddellijk antwoordde Voetius, dat het daarvoor te laat was, daar hij een beroep wachtende was van de doleerende kerk van Rotterdam, die hij in April drie weken had gediend en aan welke hij hoop had gegeven op eene gunstige beslissing. Toen echter de broeders hem met tranen in de oogen smeekten hem toch niet in den steek te laten, maar hen te helpen, kreeg hij een gevoel, alsof God tot hem zeide: „Doe dat“, en beloofde hij te zullen doen wat hij kon. Inderdaad ontmoette hij nog in den

Het spijt ons, dat Ds Van Duin hier onwil onderstelt.

Wij kunnen niet over andere bladen spreken.

Wij kunnen alleen voor eigen blad spreken.

En dan hebben we — gelijk Ds Van Duin weten kon — als stelregel aangenomen om iets, wat reeds in de dagbladen gestaan heeft, niet weer in „De Reformatie“ op te nemen, tenzij wij het wenschen te bespreken.

Wij mogen immers aannemen, dat al onze lezers er ook een dagblad op na houden.

Daarenboven, als wij weten of vermoeden, dat een stuk niet alleen aan ons, maar ook aan andere kerkelijke bladen gezonden wordt, plaatsen wij het evenmin. Zoo wordt o.m. aan circulaires, hoe sympathiek haar pleidooi ons vaak ook is, nimmer een plaats verstrekt. Ons blad streeft een speciaal doel na.

En dan zwijgen wij nog van ons besluit, reeds lang geleden genomen, om geen ruimte af te staan voor inzendingen, welke het kerkelijk geding raken.

Van gewil alzoo ten opzichte van Ds Van Duin is er bij ons geen sprake.

Slechts van een trouw blijven aan een vasten regel.

Voor het overige gelooven we natuurlijk de mededeeling van Ds Van Duin aangaande zijn schrijven aan de Synode van woord tot woord.

Het is ons dan ook een raadsel, dat zijn missive de Synode niet heeft bereikt.

De mogelijkheid, dat het moderamen het heeft achtergehouden, is vanzelf buitengesloten.

De schuld moet dan bij de Posters liggen.

Wij kunnen Ds Van Duin slechts adviseeren daarover ter bevoegde plaats te reklameeren.

Draaiend kerkrecht?

Van de zijde, welke tegen de Synode van Assen gekant is, wordt beweerd, dat de Synode in haar opvatting van het kerkrecht opnieuw is gezwenkt.

Zij zou een nieuw kerkrecht hebben ingevoerd door de zaak-Geelkerken niet terug te wijzen naar de kerk van Amsterdam-Zuid en de classis Amsterdam, maar die zelf af te handelen.

En zij zou dat nieuwe kerkrecht weer om koud hebben geholpen door zaken als die van Ds Van Duin, Ds Brussaard, Dr Van Leeuwen enz. met advies naar de respectievelijke classes terug te zenden, opdat deze verder handelen.

Het kerkrecht zou alzoo op de Synode de eigenschappen van den weerhag hebben verkregen.

Deze bewering getuigt echter zoowel van een min helder inzicht in het Gereformeerd kerkrecht als in een min juiste onderscheiding van de bedoelde gevallen.

De zaak-Geelkerken was in haar geheel door de Classis Amsterdam en de Partikuliere Synode van Noord-Holland doorgezonden naar de Generale Synode, opdat die haar zou afdoen.

Indien de Generale Synode het beter had gevonden zich tot het geven van advies te bepalen en het overige over te laten aan de mindere vergaderingen, had haar dit vrij gestaan.

Zij kon zoowel het een doen als het ander.

In zulke gevallen moet naar Gereformeerd kerkrecht het profijt der kerken beslissen.

Naar het oordeel der Synode nu bracht het profijt der kerken mee, dat zijzelf de zaak-Geelkerken afdeed.

Van de andere gevallen was alleen de zaak-

avond van denzelfden 18den Mei de afgevaardigden van Rotterdam te Heusden. Zij vervoegden zich den volgenden dag bij den kerkeraad van Vlijmen, om bij dezen het ontslag van hun predikant te verzoeken: in den middag kwam echter eene deputatie uit Heusden met den officiële beroepsbrief, en nu maakte de kerkeraad bezwaar aan het verzoek van Rotterdam te voldoen. Te Heusden maakte men ondertusschen voort. Den eerstvolgenden Zondag, 21 Mei, verleende de magistraat zijne approbatie, waarbij echter de remonstrantgezinde leden zich onthielden. Den volgenden dag geschiedde hetzelfde door de Classis, die tevens drie broeders afvaardigde om de tegenstanders in de vroedschap tot andere gedachten te brengen. Dezen kwamen daartoe Dinsdag in de stad, doch slaagden niet. Denzelfden Dinsdag verklaarde de kerkeraad van Vlijmen zich bereid Voetius te ontslaan. Het bericht daarvan werd in den vroegen ochtend van Woensdag, nog vóór zes uur, te Heusden gebracht, en nu besloot de kerkeraad, dat Voetius onmiddellijk intrade zou doen.

Ondertusschen had Greivius niet stil gezeten. Hij had zich tot de Staten in Den Haag gewend, met het gevolg, dat hij den gouverneur der Heusden-sche militie, De Hornes van Kessel, den opvolger van zijn bloedverwant van Lookeren, eene missive van de Geecommitteerde Raden inkwam, waarin hem in algemeene termen gelast werd de rust te handhaven. Toen nu aan Greivius in den vroegen morgen vanwege den magistraat en den kerkeraad medegedeeld werd, dat Voetius zou optreden, waarschuwde hij onmiddellijk den gouverneur. Deze ontbood daarop de zooveel genoemde drie afgevaardigden der Classis, die nog in de stad waren, en dreigde dat hij Voetius „met geweld van den preekstoel zou halen“, waarop deze broeders eerst Voetius, die reeds bij de kerkdeur was, trachtten over te

Van Duin ook in haar geheel op de Generale Synode gebracht, opdat die er over zou beslissen.

Toch stond het hier weer even anders dan bij de zaak-Geelkerken.

De Classis Haarlem had Ds Van Duin reeds geschorst, wat indertijd met Dr Geelkerken niet het geval was.

Daarbij kwam, dat de Synode, gezien de verklaring van Ds Van Duin, van gevoelen was, dat de schorsing kon worden opgeheven.

Zonder twijfel had zij zelf dit kunnen doen.

Maar dan zou het den schijn kunnen wekken alsof de Classis Haarlem onrechtmatig had gehandeld en haar font door de Synode werd goed gemaakt.

Hier bracht het profijt der kerken het mee, dat de Classis, die de schorsing uitsprak, haar ook ophief.

Weer anders stond het met het geval-Brussaard.

Hier had de Classis geen maatregel getroffen, zelfs had zij deze zaak niet in haar geheel in handen van de Synode gesteld.

Wel brachten Deputaten den wensch der Classis over om in deze zaak meer licht te ontvangen, vooral waar Ds Brussaard het verlangen had te kennen gegeven, om op de Synode zijn bezwaren te doen hooren.

De Synode handelde daarop met Ds Brussaard. Op zichzelf genomen had zij thans het recht met Ds Brussaard ook af te handelen.

Maar zij oordeelde, dat het profijt der kerken voorschreef dit aan de Classis Haarlem over te laten.

Onder de meerdere motieven worde slechts dit één vermeld, dat afhandeling van de zaak-Brussaard den zittingstijd der Synode aanmerkelijk zou hebben verlengd.

Ieder gevoelt, dat een nog meer verlengde Synode niet in het profijt der kerken zou zijn geweest.

Bij de gevallen-Vermaat en Van Leeuwen hadden de betrokken Classes meegedeeld, dat zij die nog in behandeling hadden, maar dat gewacht werd op het advies der Synode.

Hier had de Synode dus alleen advies te verstreken.

Daaraan hield zij zich dan ook.

Hiervan blijkt wel, hoe de Synode in al deze gevallen de zuivere kerkrechtelijke lijn heeft gevolgd.

Sommigen pogen wel de Kerkenorde te laten bevrozen door te poneeren, dat alleen een Classis een Dienaar des Woords mag schorsen of afzetten.

Maar hierin wordt een vermechanisering van het kerkrecht openbaar.

Nergens bepaalt de Kerkenorde, dat een Classis het alleen mag doen.

Wel wordt uitgesloten, dat een nog mindere vergadering dan de Classis, een kerkeraad of een combinatie van de raden van een paar genabuurde kerken zich dit recht zouden mogen veroorloven.

Maar niet, dat deze bevoegdheid aan een meer dere vergadering dan de Classis zou zijn ontzegd.

Het kerkrechtelijke beginsel, dat meerdere vergaderingen deze bevoegdheid juist wel bezitten, is een logische konsekwentie van de bepaling in onze Kerkenorde en ligt er schier boven op.

Of de meerdere vergaderingen van deze bevoegdheid gebruik zullen maken, is aan haar wijsheid overgelaten.

Zij mogen het doen.

halen om piet te prediken, en toen dit niet gelukte, zoo spoedig mogelijk, uit vrees voor een bloedbad, Heusden verlieten. Tegelijk met hen, kwam een bode van den gouverneur Voetius ontbieden om op het kasteel te komen, doch deze doorzag de bedoeling — in den tusschen tijd zou Greivius den kansel beklimmen — en weigerde kortweg. Vóór acht uur stond hij op den kansel. Weldra kwam nu de heer Van Kessel het kerkgebouw binnen, vergezeld met eenig gevolg, en trad op het „gestoelte“ toe, waar de onderlingden zaten. Daarop ontspan zich het volgende gesprek:

Van Kessel: „Waar is de kerkeraad?“

Onderling Walewyn Jansz.: „Hier zijn er drie, de anderen zullen er na het derde geluid zijn“.

Van Kessel: „Ik belast u niet te laten prediken. Of is het uwe bedoeling possessie te nemen?“

Walewyn Jansz.: „Ja heer, dat is de bedoeling“.

Van Kessel: „Ik heb last van de Staten, om alle wanordelijkheid te weren“.

Walewyn Jansz.: „Er is geen wanordelijkheid, dan die mijnheer hier maakt. Wij zijn hier om Gods Woord te hooren, en te zorgen, dat het met goede orde geschiede“.

Van Kessel, met zijn stok naar den preekstoel wijzend: „Domine Voetius, ik belast u uit den naam van de Heeren Staten van den stoel te komen en niet te prediken“.

Voetius: „Heer, gelieve mij daarvan acte te geven, en toen mij den last der Staten“.

Van Kessel: „Ik zal het u toonen“, en tevens zich tot den Drost en eenige leden van den magistraat wendend: „Heer Drossaard, hebt gij consent gegeven, dat Voetius zou preken?“

De Drost Spierinck: „Ja“.

Generale Syn-
n beslissen.
ders dan bij

in reeds ge-
ken niet het
zien de ver-
ten was, dat

men doen.
men wekken
had gehan-
erd goed ge-
het mee, dat
k, haar ook

al-Brussaard,
el getroffen,
heel in han-

der Clus-
te ontvan-
erlangen had
zijn bezwa-

s Brussaard,
is het recht
l.

der kerken
tem over te

e slechts dit
te zaak-Brus-
nerkelijk zou

erlengde Sy-
zijn geweest
uwen hadden
t zij die nog
acht werd op

ivies te ver-

in al deze
ijn heeft ge-

rde te laten
n een Classis
a of hfzetten,
dseering van

t een Classis

mindere ver-
raad of een
r genabuurde
veroorloven
in een meer
zijn ontzegd
toerdere ver-
wel bezitten.
bepaling in
boven op.
leze bevoegd-
naar wijsheid

niet gelukte.
r een bloed-
hen, kwam
onthieden om
doorzag de
Grevius dan
ortweg. Voór
Veldra kwam
ouw binuen,
op het „ge-
aten. Daarop

raad?"
: „Hier zijn
derde gelui

te laten pre-
possessie te
is de bedoe-

e Staten, om

wanordelijk-
Wij zijn hier
rgen, dat het

r den preë-
belast t uit
den stoel te

trvan acte te
en".
n", en tevens
an den magi-
bit gij consent

Maar zij moeten het niet.

Dat schept juist de mogelijkheid om ieder geval op zichzelf te beoordeelen.

Zoo kan er in ons kerkelijk leven gelukkig gespecialiseerd worden en blijven wij voor de eenvormigheid met haar onvermijdelijke onbilligheden bewaard.

Het profijt der kerken dient daarbij als maatstaf. Dat leent aan ons kerkrecht zijn soepel karakter. Daarin onderscheidt het zich gunstig van het wereldlijk recht.

En dat er in die gevallen, waarin de Kerkenorde de vrije hand gaf, overeenkomstig het profijt der kerken gehandeld is, daarvan moet ieder, die de beradslagingen der Synode heeft bijgewoond, wel overtuigd zijn.

Dit is een indruk, die niet valt uit te wisschen.

— Het vonnis van Prof. Haitjema.

III.

Thans ligt voor ons het referaat van Dr. Haitjema over „De Asser Synode en het Schriftgezag."

Het geeft natuurlijk heel wat, dat in het pers-verslag indertijd niet stond vermeld.

Maar onze eindindruk is er niet door gewijzigd. In hoofdtrekken gaf dat verslag het referaat vrij trouw weer.

Doch waar Prof. Haitjema blijkens zijn bericht aan „De Nederlander" liever niet heeft, dat men zich op dat verslag beroept, willen wij trachten zijn artikel zoo objectief mogelijk saam te vatten en passages, waarop het aankomt letterlijk te citeeren.

Daarmee moeten we echter wachten tot wij over meer ruimte beschikken dan in dit nummer het geval is.

Hier maken wij daarom slechts een voorloopige opmerking.

Prof. Haitjema wil niet worden aangemerkt als verdediger van Dr. Geelkerken.

Hij schrijft: „Een dreigend misverstand dient vóór alles nog teruggewezen. Niemand leidt uit mijn verzet tegen de Asser Synode af, dat ik met de verdediging mijner stelling positief zou bedoelen uit te spreken, dat de in Assen veroordeelde Dr. Geelkerken, wel beschouwd, eigenlijk de belijder was, die het Schriftgezag „handhaafde." Het zal uit de verdere uiteenzetting in dit artikel van zelf wel blikken, dat ik, door positie te nemen tegen de Asser Synode, nog geen „partijganger" word van Dr. Geelkerken, die in zijn conflict met de Gereformeerde Kerken veel meer voor den menschelijken factor in de H. Schrift en de consequenties, die deze meebrengt voor de uitlegging, op de bres stond dan voor het goddelijk gezag dierzelfde Bijbel-boeken. De hartstochtelijke wijze, waarop Dr. Geelkerken bijna steeds in den inzet zijner vele verantwoordingen opkwam voor „de vrijheid van het wetenschappelijk onderzoek en van de exegese", gaf wel eens heel begrijpelijke aanleiding tot bepaalde „Synodale" vragen, waarin de vrees tot niting kwam, dat zich bij Dr. Geelkerken een inspiratiebegrip naar voren drong, waarbij de bedoeling van den bijbelschrijver normatief wordt gesteld in plaats van „den zin en de meening des Geestes." Men zal mij dus wel willen gelooven, als ik zeg, dat het niet in mij opkomt, — als noodzakelijk gevolg van mijn verzet tegen de Asser Synode, — aan Dr. Geelkerken den eerepalm te gaan uitreiken en hem te gaan uitroepen als den

Van Kessel: „Hij is niet ordelijk beroepen". Schepen Van de Merwede: „De heer Drost is van meening, dat het beroep wettig is, en dat er geen disorde bij mij is".

De Drost: „Ik heb Zondag de leden van den magistrat allen bijeengeroepen, om te vragen of iemand van hen iets tegen het beroep of den persoon van Voetius had; ik kan het niet gebeteren, dat zij niet allen compareerden".

Van Kessel: „Ik versta, krachtens mijn last van de Heeren Staten, dat hij niet zal prediken".

Van de Merwede: „Zeer wel, mijn heer". Van Kessel tot Voetius: „Ik belast u niet te prediken".

Voetius: „Ik herhaal, dat ik daarvan acte verzoek".

Daarop verliet de Gouverneur het kerkgebouw, en daar het derde klokgehoor had opgehouden, hief de gemeente als vanzelf den voorzang aan. Men zong toenmaals de psalmen naar volgorde, en het was ditmaal psalm 129:

„Van der jeught aen hebben sy my gequelt. Duyssentmaal, dies spreect Israël met sinnen, Van der jeught aen leverden sy my 't velt: Maar sy hebben my niet konnen verwinnen."

Nadat de psalm gezongen was, ging Voetius voor in gebed. Juist wilde hij zijn tekst aflezen, toen de luitenant van den gouverneur, die met een sergeant onder het bidden was binnengekomen, de deur van den preekstoel opentrok en den predikant een papier aanbod met de woorden „daar is de acte, lees haar voor". Voetius behield zijn kalmte en antwoordde: „Ik sta onder mijn wettelijke overheid, zoo die mij dit commandeert, zal ik het doen; anders, ik ben hier gekomen, om het Woord Gods te prediken". Uit de banken van den magistrat en den kerkeraad, werd hem toege- roepen: „ga door met uw preek". De luitenant

waren verdediger van de Gereformeerde belijdenis van het Schriftgezag."

Op dit punt althans schijnen onze confessionele broeders meer en meer tot bezinning te komen.

Scheen het eerst, alsof velen hunner de zijde van Dr. G. kozen, thans begint het er wat anders uit te zien.

Kort geleden wezen wij er op, hoe Ds Lingbeek zijn hand van hem aftrok.

Nu plaatst Prof. Haitjema zich vierkant tegenover hem.

In dit opzicht valt er althans eenige winst te boeken.

— Dr. J. Woltjer-Comité.

Het afscheids-college van Prof. Geesink is stellig aan de oprichting van het Dr. J. Woltjer-Comité niet vreemd.

De onderstelling zal wel niet te gewaagd zijn, dat het er den stoot aan heeft gegeven.

„Men zeg!" — zoo ongeveer liet Prof. Geesink zich uit — „dat mijn portret, door de studenten mij aangeboden en dat straks in de Senaatszaal een plaats zal bekomen, sprekend is. Indien het spreken kon, zou het vragen: waarom hangt het portret van wijlen Prof. J. Woltjer hier niet?"

Indertijd, toen wij het initiatief namen tot de stichting van het Baynick-Comité, dat zich o.m. ten doel stelde het portret van mijn hooggeschaffen leermeester en voorganger voor onze Senaatszaal te doen schilderen, wezen wij er reeds op, hoe noodig het was, dat ook de beeltenis van wijlen Dr. J. Woltjer, den steenen, waschechten, nooit schipperenden Calvinist, deze historische zaal sierde.

Van harte juichen wij het dan ook toe, dat er thans een actie voor op touw is gezet.

Maar deze actie bedoelt meer.

Zij wil dezen rechtvaardige niet alleen door zijn portret, maar ook door de heruitgave van zijn voornaamste werken tot ons volk laten spreken, nadat hij gestorven is.

Dit doel zal ongetwijfeld bij al zijn oud-leerlingen en bij velen buiten dien kring met sympathie worden begroet.

Moge dit plan slagen.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Handwerkjes op Zondag.

Al weer een vraag over het 4de gebod!

Of neen, niet over het 4de gebod.

In dat geval zou ik deze verzuchting niet slaken.

Niet over het 4de gebod.

Want dan zou ze gegolden hebben de heiligung van den Dag des Heeren, die het hart en de ziel, het begin en het einde is van gebod 4.

Maar over wat men op des Heeren Dag al of niet mag doen. En deze vraag doet me — niet in alle gevallen, maar wel in de meeste waarin ze gedaan wordt, en vooral als ze gedaan wordt in dezen concreten vorm — zuchten: „Ach, wanneer zullen we het toch eens zó druk krijgen met de waarachtige, geestelijke heiligung van den Dag des Heeren, dat we geen tijd meer over houden voor zulke talmudische kwesties!"

„k Zou ook voor minder reeds dankbaar zijn.

„k Zou het óók al wezen, als de ontzaglijke

antwoordde: „wilt gij de acte niet lezen, dan zal ik ze weér mede nemen". Voetius zei op zijn beurt: „ik zeg niet, dat ik haar niet wil lezen".

Daarop vertrok de luitenant met zijn sergeant, „blyvende de Ghemeente evenwel" — zoo zegt Trigland — „eendrachtelijk in stilte ende Godes vrees by malkandere". Tot tekst had Voetius genomen, Matth. 11:23, „Coemt tot my, alle die vermoeit ende beladen zijt, ende ick sal u verquicken".

Zoo was hij dus als predikant van Heusden opgetreden. Denzelfden dag werd hem en zijne moeder een woning aangewezen: zijne vrouw bleef voorloopig nog te Vluyen. Zelf vertrok hij onmiddellijk na zijn intrede met eenige leden van den kerkeraad en den magistrat naar Den Haag, om den gang van zaken bij de Staten toe te lichten, aangezien ook de tegenpartij afgevaardigden daarheen had gezonden. De Staten besloten daarop een tweetal gedeputeerden naar Heusden te zenden, ten einde eene verzoening te bewerken, en in afwachting van hunne komst, trad Voetius den volgende Zondag niet op. In den loop der week kwamen de gedeputeerden te Heusden, doch tot eene schikking kwam het niet. De zaak kwam opnieuw voor de Staten, en deze resolveerden den 14den Juni 1617 bij meerderheid van stemmen, dat Voetius onwettig was beroepen, doch dat men, ter wille van de rust in het stedeke, zou toelaten, dat hij „bij provisie als bij leeninghe" daar den predikdienst zou blijven waarnemen.

Hiernede was echter de rust allerminst hersteld. Een bittere strijd volgde nog, dien ik hier niet uitvoerig kan beschrijven. Het kwam zoo ver, dat de kerkeraad op 28 Mei 1618 Grevius van zijn dienst ontsloeg en drie dagen later Voetius' vriend Johannes Cloppenburg in zijne plaats beriep. De ontslagen predikant beriep zich natuurlijk op de Staten, en deze bewerkten door hunne gelepe-

eisch van dat heerlijke 4de gebod van Gods heilige Wet, in zijn geestelijken, Nieuw-Testamentischen zin, zóo algemeen verstaan werd, dat er voor vragen als die over het geoorloofde van het opnemen van een handwerkje door onze vrouwen en meisjes op Zondag geen plaats bleef.

„k Gevoel dan ook weinig lust om er op in te gaan. Ook om het gevaar, dat beantwoording ervan me onder den schijn zou kunnen brengen, van op Joodsch-Rabbinistische wijze voor anderen allerlei wetten te willen maken.

En dat gevaar zou me in dit geval zeer van nabij dreigen, nu inzonder — die er zelf overigens vrijwel voorstaat als ik — zijn vraag ten slotte zó formuleert: „Heeft zulk een verbod" — van handwerkjes op Zondag — „onder ons een normatief karakter?"

Want, gelukkig, zou ik op de vraag, zóo gesteld, wel kunnen antwoorden met een krachtig „neen", en er aan toe kunnen voegen, dat geen verbod van menschen onder ons, Gereformeerden, een normatief karakter heeft; dat alleen het gebod Gods onder ons geldt als normatief — maar daarmee antwoordde ik den vrager toch maar half.

Hij wenscht ook mijn persoonlijk oordeel te weten.

Nu, ik wil hem dat, al was 't maar alleen uit waardeering voor het vertrouwen, dat hij in me lijkt te stellen, niet weigeren.

Maar dan onder de uitdrukkelijke verzekering, dat ik daarmee niet geacht wil worden mee te doen aan de wettenmakerij op dit punt, waaraan nog altoos heel wat menschen zich vergasten.

Neen, naar mijn oordeel maakt, wie op Zondag een handwerkje ter hand neemt, zich daarmee op zichzelf nog niet schuldig aan ontheiligung van den Dag des Heeren.

Men moet hierbij allerlei omstandigheden in aanmerking nemen.

Zoodra dat „handwerkje" voortzetting wordt van den dagelijkschen arbeid, wijl het verdienste of bijverdiensde beoogt, krijgt het het karakter van slaafschen arbeid. En het is juist slaafsche arbeid, dien gebod 4 verbiedt.

Al evenzeer is het zonde tegen gebod 4, zoo het middel wordt om zich aan de heiligung van des Heeren dag, d.w.z. aan de toewijding ervan aan 's Heeren dienst, te onttrekken of, wat op hetzelfde neerkomt, den tijd te doodden.

Maar als onder het voeren of aanhooren van een gesprek, misschien een gesprek over geestelijke dingen, onze vrouwen of meisjes, wijl ze moeilijk met leëge handen kunnen zitten, een handwerkje opnemen, dat haar aandacht niet in beslag neemt, ben ik erg benieuwd te hooren, met welke gewichtige redenen de leden van haar sexe, die er met ledige handen in den schoot bij zitten, haar op grond van gebod 4, kunnen bestraffen over Zondagsontheiligung.

Dát is mijn oordeel.

Maar — nog eens — dit oordeel beger ik niemand op te leggen. En al wenschte ik wel, dat al mijn broeders en zusters op dit punt aan de wet der dienstbaarheid ontkomen waren, — ook hier geldt de regel, van Rom. 14: „Die twijfelt indien hij eet, is veroordeeld, omdat hij niet uit het geloof eet," en „Een iegelijk zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd."

V.

F.

teerden, dat Grevius op de beide Pinksterdagen, 3 en 4 Juni, toch predikte. Voetius stond echter op den eersten Pinksterdag zijne namiddagbeurt aan Cloppenburg af, die op deze wijze intrede deed, zeker niet in volkomen overeenstemming met de kerkenorde! Grevius beantwoordde dezen slap met het formeeren van een tegenkerkeraad, wat tot onstichtelijke tooneelen bij de godsdiensttoefeningen aanleiding gaf. De zaak kwam voor de Gorcumse classicale vergadering, die haar verwees naar de provinciale synode van Delft. Deze bevestigde den 1sten November 1618 Grevius' afzetting, en verklaarde diens tegenkerkeraad voor onwettig. Drie weken later approbeerde de classis het beroep van Cloppenburg. Ondertusschen vergunden de Staten Grevius zijn tractement te behouden, totdat de Nationale Synode, die op 13 November 1618 te Dordrecht zou bijeenkomen, zou gesloten zijn. Na den afloop dezer Synode weigerde Grevius de onderteekening van de „acte van stilstand", die van de Remonstrantsche predikanten werd geëischt, en werd derhalve gebannen. Hij bleef echter hier en daar prediken en nam ook deel aan de bekende samenkomst te Antwerpen, waar de Remonstranten zich organiseerden. Kort daarna te Emmerik gevangen genomen, werd hij tot levenslange gevangenis veroordeeld en in het tuchthuis te Amsterdam opgesloten. In October 1621 wist hij echter te ontsnappen. Hij had zich tijdens zijne gevangenschap op de rechtsgeleerdheid toegelegd, en in het tuchthuis in fraai Latijn een geschrift onder den titel Tribunal Reformatum de pijnbank bestreden, als in strijd met de Christelijke levensopvatting. Hij gaf dit boek in 1624 te Hamburg uit, en is kort daarna op een reis vermoedelijk om het leven gekomen; althans men heeft nooit meer iets van hem gehoord.

JOH. C. BREEN